

Buletin informativ

BUNA GUVERNARE ȘI REFORMA JUSTIȚIEI

După mai bine de un an de dezbateri, a fost adoptat setul de legi pe integritate

Trei legi importante (numite și setul de legi privind integritatea) au fost publicate la 30.07.2016: Legea nr. 132 din 17.06.2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, Legea nr. 133 din 17.06.2016 privind declararea averii și a intereselor personale și Legea nr. 134 din 17.06.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (care modifică legislația conexasă). Legile respective au intrat în vigoare din 01.08.2016, cu excepția prevederilor referitoare la depunerea declarației de avere și interese personale în formă electronică, care va intra în vigoare de la 01.01.2018.

Setul de legi privind integritatea pune baza unui nou sistem de declarare și control al averilor și intereselor personale în serviciul public, care ar trebui să fie mult mai eficient decât sistemul actual, cu condiția implementării corecte și diligente a noilor legi. Principalele noații aduse de setul de legi sunt extinderea listei subiecților și obiectul declarării, reorganizarea Comisiei Naționale de Integritate (CNI) în Agenția Națională de Integritate (ANI), cu o structură mai eficientă și competențe mult mai largi, precum și înăsprirea răspunderii pentru încălcarea normelor referitoare la declararea averii, intereselor personale și soluționarea conflictelor de interese. ANI va fi condusă de un președinte și un vicepreședinte selectați prin concurs de Consiliul de Integritate și numiți de Președintele țării. Consiliul de Integritate, organul colegial de conducere al ANI, este compus din 7 membri desemnați de diferite entități, inclusiv 2 reprezentanți ai societății civile selectați prin concurs de Ministerul Justiției. Verificările nemijlocite vor fi efectuate de inspectori de integritate, selectați de ANI printr-un concurs organizat conform regulamentului aprobat de Consiliul de Integritate. Printre competențele noi ale inspectorilor de integritate se numără cea de constatare a diferențelor substanțiale în averea subiectului declarării, survenite în timpul exercitării mandatului / funcției publice și depunerea cererii în instanțele de judecată privind confiscarea valorii averii nejustificate constatate în cadrul controlului efectuat. Se consideră diferență substanțială diferența care depășește 20 de salarii medii lunare pe economie dintre averea dobândită și veniturile obținute de subiectul declarării împreună cu membrii familiei, concubinul/concubina pe parcursul exercitării mandatului/funcției publice. De asemenea, inspectorii de integritate vor constata contravențiile, examina cauzele și aplica sancțiunile contravenționale. O altă noație importantă se referă la prevederea conform căreia actele administrative emise/adoptate sau actele juridice încheiate personal sau prin intermediul unei persoane terțe într-o situație de conflict de interese real, sunt lovite de nulitate absolută, cu excepția cazului în care anularea acestora ar aduce daune interesului public.

Setul de legi privind integritatea pune baza unui nou sistem eficient de declarare și control al averilor și intereselor personale în serviciul public, dacă acestea vor fi implementate corect și cu diligență

CUPRINS

BUNA GUVERNARE ȘI REFORMA JUSTIȚIEI

După mai bine de un an de dezbateri, a fost adoptat setul de legi pe integritate	1
Reorganizarea hărții judiciare – reducerea judecătorilor de la 44 la 15	2
După lungi ezitări, a fost numit cel de-al șaselea judecător al Curții Constituționale	2

FUNCȚIONAREA JUSTIȚIEI

CSM: judecătorii Curții Supreme de Justiție care au menținut hotărârea în cauza „Basconlux” nu pot fi trași la răspundere disciplinară, deoarece hotărârea este în vigoare	3
Măsura de asigurare care a favorizat delapidarea a 20 milioane de lei s-a soldat cu eliberarea din funcție a unui judecător	4
Judecătoarele rămășiță fără imunitate pentru interpretarea normelor legale	4
Datele despre cariera judecătorilor – secret de stat?	6
Abordarea selectivă a Parlamentului la numirea judecătorilor la Curtea Supremă de Justiție	6
Transparența și obiectivitatea CSM încă lasă de dorit	6
Curtea Constituțională v. Comisia de la Veneția - în ce condiții judecătorul recuperează prejudiciul cauzat statului?	7

CAUZE NOTORII

Primar suspendat din funcție – depășirea atribuțiilor de serviciu sau presiuni politice? Reacție fără precedent a Asociației Judecătorilor	7
Examinarea cu ușile închise a cauzei Filat – precedent periculos pentru justiția moldovenească	8
Reținerea și eliberarea lui Ilan Shor în contextul „furtului” miliardului	9

DREPTURILE OMULUI

Formele ingenioase și mai puțin ingenioase de îngrădire a dreptului la întruniri în Republica Moldova	9
Audieri publice în Parlament privind activitatea specială de investigații	10
Mitropolitul Bisericii Ortodoxe și PSRM doresc abrogarea Legii cu privire la asigurarea egalității	10
Campania de informare „Legea pentru asigurarea egalității este pentru toți!”	11

SOCIETATEA CIVILĂ

Ce trebuie să întreprindă Guvernul și Parlamentul pentru a îmbunătăți transparența în procesul decizional?	11
Participarea societății civile în procesul de luare a deciziilor – subiect de interes regional	11

PE SCURT	11
----------------	----

Setul de legi include și unele lacune sau imprecizii, care ar putea crea confuzii în practică. Spre exemplu, nu este clar de ce din cei 7 membri ai Consiliului de Integritate au rămas doar 2 reprezentanți ai societății civile și nu a fost menținută referința expresă la jurnaliști. De asemenea, deși lista subiecților declarării a fost extinsă și acest lucru este salutar, nu este clar de ce pentru o serie de calități nu este

inclusă și obligația de indicare a membrilor de familie (spre exemplu, calitatea de membru al organelor de conducere, administrare, revizie sau control în cadrul unor organizații necomerciale sau societăți comerciale și alte situații prevăzute în art. 4 alin. (2) lit. j), k), l) și m) din Legea nr. 133). Aceste prevederi, precum și posibil altele, ar putea fi modificate pe parcursul implementării celor trei legi.

Reorganizarea hărții judiciare – reducerea judecătorilor de la 44 la 15

Legea nr. 76 din 21.04.2016 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești a intrat în vigoare la 01.07.2016, cu excepția prevederilor ce țin de lichidarea actualelor judecătorești specializate (militară și comercială de circumscripție), care vor intra în vigoare la 01.04.2017. Legea prevede fuzionarea prin contopire a mai multor judecătorești (prima instanță), astfel încât de la 01.01.2017 să existe doar 15 judecătorești (actualmente sunt 44 judecătorești). Conform legii, unificarea de facto a sediilor judecătorilor se va efectua treptat, până la data de 31.12.2027, pe măsura creării condițiilor pentru aceasta, conform planului aprobat de Parlament la propunerea Guvernului. Reforma respectivă, dacă va fi implementată corect, va permite atât crearea condițiilor pentru îmbunătățirea calității actului de justiție, cât și administrarea mai eficientă a banilor publici alocați sistemului judecătoresc.

Legea nr. 76 este necesară și este o acțiune prioritară din Strategia de Reformă a Sectorului Justiției (SRSJ), care urma să fie adoptată încă în 2013. Adoptarea legii este o realizare importantă. Totuși, a fost prevăzută nejustificat încetarea de drept a mandatelor tuturor președinților și vicepreședinților de instanțe la 01.01.2017 (art. 4 alin.(1) al legii) și organizarea până atunci de către Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) a concursurilor pentru funcțiile de președinți și vicepreședinți. Această prevedere nu este justificată și poate crește și mai mult rezistența judecătorilor la reformă. Prin încetarea doar a mandatelor președinților și vicepreședinților din judecătorii care se contopesc sau se lichidează s-ar fi asigurat o mai mare continuitate și implementare graduală a reformei. În același timp, legea permite președinților de instanțe cărora li se încetează de drept mandatul să mai candideze de două ori la funcția de președinte sau vicepreședinte în instanțele conduse până la reorganizare (art. 4 alin. (2)).

Reorganizarea hărții judiciare, dacă va fi implementată corect, va permite crearea condițiilor pentru îmbunătățirea calității actului de justiție și administrarea mai eficientă a banilor publici alocați sistemului judecătoresc

Această prevedere ar putea însemna asigurarea rămânerii în funcție a președinților/vicepreședinților „loiali”. Aceste temeri pot fi diminuate doar dacă CSM va organiza concursuri corecte și va numi președinți și vicepreședinți de instanțe strict conform criteriilor prevăzute de lege, bazate pe meritele candidaților. De asemenea, comasarea celor 5 judecătorești din Chișinău ridică unele semne de întrebare cu privire la oportunitate și modul de realizare a ei, fapt care pare să ridice și rezistența multor judecători din Chișinău la reforma respectivă. Discuții la acest subiect și planificarea fuzionării de facto a judecătorilor din Chișinău pentru ultima perioadă alocată implementării unificării sediilor ar fi putut reduce din tensiunea și rezistența la reformă.

Nu în ultimul rând, reforma este una ambițioasă și necesită o abordare complexă pentru implementarea corectă. Rezistența la reforma hărții judecătorești este suficient de mare atât în interiorul sistemului judecătoresc, inclusiv în rândul membrilor CSM, care este o instituție-cheie pentru buna implementare a legii, cât și al altor autorități publice. Specificul optimizării hărții judecătorești presupune eforturi continue din partea autorităților de promovare și explicare a beneficiilor acestei reforme judecătorești și justițabililor, pentru a preveni înțelegerea greșită a reformei și manipularea opiniei publice. În caz contrar, există riscul ca reforma să rămână doar pe hârtie sau să fie distorsionată.

Dispozițiile finale și tranzitorii ale proiectului de lege prevăd elaborarea de către Guvern, în termen de 2 luni de la intrarea în vigoare a legii, a unui Plan pentru procesul de construire a clădirilor noi și/sau renovarea clădirilor existente. Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești a elaborat deja un proiect al planului.

După lungi ezitări, a fost numit cel de-al șaselea judecător al Curții Constituționale

La 30.10.2014, a devenit vacantă o funcție de judecător la Curtea Constituțională (dintre cei doi judecători care sunt numiți de Guvern, alți doi fiind numiți de Parlament și doi de CSM). La 27.11.2015, în urma organizării unui [concurs transparent](#), Comisia pentru selectarea candidatului la funcția de judecător la Curtea Constituțională [a propus](#) Guvernului

la această funcție candidatura dlui Veaceslav ZAPOROJAN. La 29.03.2016, mai multe organizații ale societății civile [și-au exprimat îngrijorarea](#) față de ezitarea Guvernului de numire a acestuia în funcție. La 07.06.2016, membrii Comisiei [s-au adresat](#) Guvernului cu solicitarea fie de a numi candidatul selectat, fie de a-l respinge motivat cu organizarea unui nou

conkurs. La 06.07.2016, Guvernul [l-a numit pe dl Zaporojan](#) în funcția de judecător la Curtea Constituțională pe un mandat de 6 ani. La 15.07.2016, acesta a depus jurământul în plenul Parlamentului. O astfel de procedură de selectare a unui

judecător la Curtea Constituțională are loc pentru prima dată în istoria Republicii Moldova. Anterior, candidații erau numiți în ședința Guvernului, fără stabilirea unor criterii de selecție și fără o procedură transparentă de selecție.

FUNCȚIONAREA JUSTIȚIEI

CSM: judecătorii Curții Supreme de Justiție care au menținut hotărârea în cauza „Basconlux” nu pot fi trași la răspundere disciplinară, deoarece hotărârea este în vigoare

La [22.04.2016 Colegiul Disciplinar a sancționat cu muștrare judecătorii Curții Supreme de Justiție \(CSJ\) Iulia SÂRCU, Galina STRATULAT, Iuliana OPREA, Ion DRUȚĂ](#), pentru încălcarea normelor imperative ale legislației și pentru motivare vădit contrară raționamentului juridic. Judecătorii sancționați au menținut hotărârea primei instanței (jud. Garri BIVOL), care a admis pretențiile întreprinderii de construcție „Basconlux” față de bugetul statului, de peste 14 milioane de lei, pentru demolarea Stadionului Republican. Judecătorul Bivol nu a fost sancționat pe motiv de scurgere a termenului de atragere la răspundere disciplinară.

Potrivit hotărârii Colegiului Disciplinar, autoritățile publice au selectat compania „Basconlux” fără a urma o procedură de achiziții publice (licitație publică), nu a fost încheiat vreun contract scris de antrepriză și, respectiv, contractul nu a fost înregistrat la Trezoreria de Stat. Legea în vigoare prevedea, în mod univoc, că neînregistrarea contractului de achiziție duce la nulitatea acestuia. Astfel, Colegiul Disciplinar a considerat că validarea contractului de demolare a Stadionului Republican, fără respectarea acestor condiții, a constituit o încălcare a normelor imperative ale legii. De altfel, Ministerul Finanțelor (autorul sesizării disciplinare) a invocat și alte încălcări care ar fi fost comise în cadrul examinării pretențiilor „Basconlux”, în special, acceptarea acțiunii de către judecători cu depășirea termenului de prescripție (lucrările au fost finalizate în anul 2007, iar acțiunea a fost depusă în anul 2013), admiterea penalității de 6 milioane de lei fără a explica modul și data de când a fost calculată această sumă ș.a.

Judecătorul care a emis hotărârea primei instanțe în cauza „Basconlux” nu a putut explica de ce a acceptat o cerere tardivă și cum a fost calculată penalitatea de 6 milioane de lei. CSJ a menținut această hotărâre.

În cadrul ședinței Colegiului Disciplinar, Judecătorul primei instanțe, Garri BIVOL, nu a putut explica de ce a acceptat o cerere depusă tardiv sau cum a calculat penalitatea. Acesta a adăugat că dacă i-ar mai fi repartizat odată un asemenea dosar, ar fi procedat la fel și că lucrările de demolare au fost efectuate și cineva trebuia să plătească. În ședința Colegiului Disciplinar s-a mai constatat că valabilitatea contractului de antrepriză a fost constatată de judecător în baza unui proces-

verbal de predare a lucrărilor, fără dată și fără ștampila autorităților beneficiare. În același timp, nici un act din dosar nu reflectă soarta bunurilor obținute de „Basconlux” în urma demolării stadionului, care puteau avea o valoare considerabilă și aparțineau statului.

Hotărârea Colegiului Disciplinar din 22.04.2016 a fost contestată la CSM de cei trei judecători sancționați, de dl Bivol, de Ministerul Finanțelor și de Inspekția Judiciară. Inspekția Judiciară a luat apărarea judecătorilor sancționați. Inspekția a solicitat recuzarea membrei CSM, dnei Tatiana RĂDUCANU, care anterior s-ar fi expus asupra cauzei „Basconlux”. CSM a dat curs acestei recuzări și a înlăturat-o de la examinarea cauzei. La [05.07.2016, CSM a admis contestațiile celor patru judecători și a Inspekției Judiciare și a anulat hotărârea Colegiului Disciplinar](#). În esență, CSM a argumentat că nici un alt organ, în afara instanțelor de judecată, nu se poate expune asupra temeiniciei unei hotărâri judecătorești, chiar dacă este vorba de încălcarea normelor

imperative, și că judecătorii nu pot fi trași la răspundere pentru opinia exprimată în hotărârile lor decât dacă va fi stabilită, prin sentință definitivă, vinovăția de abuz criminal. Nu există informații publice dacă a fost pornită o urmărire penală în privința hotărârii emise în cauza „Basconlux”.

Întreprinderea [„Basconlux” construiește apartamente care sunt vândute în condiții avantajoase judecătorilor și familiilor acestora](#), inclusiv Judecătoarei Iuliana OPREA, care a emis hotărârea în cauza Basconlux.

Unul dintre aspectele îngrijorătoare a concluziei CSM în cauza „Basconlux” constă în faptul că, de facto, răspunderea disciplinară a judecătorilor de la CSJ pentru încălcarea normelor imperative devine imposibilă, în timp ce judecătorii din instanțele inferioare răspund pentru astfel de abateri. Această interpretare creează aparența unui sentiment de impunitate al judecătorilor din CSJ și la încurajarea unor practici judiciare defectuoase în cea mai înaltă instanță.

Măsura de asigurare care a favorizat delapidarea a 20 milioane de lei s-a soldat cu eliberarea din funcție a unui judecător

La [17.05.2016](#), [CSM a propus eliberarea din funcție a judecătoarei Judecătorei Centru, Adela ANDRONIC](#). Sancțiunea disciplinară a fost aplicată ca urmare a comiterii de către judecătore a abaterii disciplinare de încălcare a normelor imperative ale legislației prin emiterea unei încheieri ilegale de asigurare care a favorizat delapidarea a peste 20 milioane de lei din contul Biroului Național al Asiguratorilor de Autovehicule (BNAA) și a pus sub semnul întrebării statutul Republicii Moldova în Sistemul internațional de asigurare „Carte Verde”.

În esență, într-un litigiu între „Victoria Asigurări” și BNAA și alte companii de asigurare, judecătore Andronic a emis o încheiere de suspendare a executării hotărârilor Adunării Generale a BNAA din 13.01.2015 și a interzis Consiliului de Administrare al BNAA și Directorului executiv al BNAA să întreprindă acte sau să ia decizii. Această măsură de asigurare a fost ulterior anulată de Curtea de Apel Chișinău, pe motiv că a fost dispusă în lipsa unei încheieri de pornire a cauzei civile semnate de judecătore. Judecătorii Curții de Apel și, ulterior, Colegiul Disciplinar și CSM au calificat aceste circumstanțe ca o aplicare a măsurii de asigurare fără un proces pornit, ceea ce este contrar legislației procesual civile.

La aplicarea sancțiunii, CSM a mai invocat că măsura de asigurare nu a fost proporțională scopului pretins și că aplicarea măsurilor de asigurare „nu pot avea caracter extensiv, nu pot duce la blocarea

CSM a propus eliberarea din funcție a judecătoarei care a emis o încheiere de asigurare care a favorizat delapidarea a peste 20 milioane de lei din contul BNAA și a pus sub semnul întrebării statutul Republicii Moldova în Sistemul internațional de asigurare „Carte Verde”

activității persoanelor juridice (...) și nu pot provoca apariția unor prejudicii, consecințe grave”.

Anterior hotărârii CSM, la 22.01.2016, [Colegiul Disciplinar i-a aplicat avertisment judecătoarei Andronic pentru aceeași cauză](#).

Membrii Colegiului Disciplinar au considerat că judecătore merita o sancțiune blândă, întrucât dna Andronic nu a fost sancționată anterior și nu avea multe restanțe în examinarea dosarelor. CSM a modificat sancțiunea aplicată de Colegiul

Disciplinar, considerând această argumentare insuficientă. CSM a menționat că în această cauză erau cruciale consecințele măsurii de asigurare, și anume faptul că interdicțiile impuse, spre exemplu, de a îngădi accesul Directorului executiv la conturile bancare ale BNAA, au dus la delapidarea mijloacelor bănești de peste 20 milioane de lei din conturile BNAA, ceea ce a dus, la rândul său, la imposibilitatea de a plasa garanția financiară externă în favoarea Consiliului Birourilor. Aceasta a determinat Consiliul Birourilor să recomande statelor membre ale Sistemului internațional de asigurare „Carte Verde” suspendarea Republicii Moldova din sistemul de asigurare „Carte Verde”. Aceeași argumentare se regăsește în [opinia separată a](#)

[dnei Domnica MANOLE](#) expusă în Hotărârea Colegiului Disciplinar din 22.01.2016, care susținea aplicarea unei sancțiuni mai dure dnei Andronic.

Judecătore rămasă fără imunitate pentru interpretarea normelor legale

La 14.04.2016, la cererea unui grup de inițiativă pentru organizarea referendumului de modificare a Constituției, judecătore Curții de Apel Chișinău, Domnica MANOLE, a anulat hotărârea Comisiei Electorale Centrale (CEC) din 30.03.2016 privind refuzul în organizarea unui referendum constituțional. Judecătore a obligat CEC să adopte o hotărâre cu privire la inițierea referendumului pentru revizuirea Constituției. Judecătorul a constatat că grupul de inițiativă a colectat numărul necesar de semnături prevăzut de art. 141 din Constituție (200,000 de semnături, inclusiv câte 20,000 din cel puțin jumătate de unitățile administrative existente în anul 2000. Această normă constituțională a fost introdusă în anul 2000. Atunci în Republica Moldova existau 12 unități teritoriale de nivelul doi).

CEC a contestat Hotărârea Curții de Apel la Curtea Supremă de Justiție (CSJ). La 22.04.2016, CSJ a constatat că hotărârea CEC este legală, a casat hotărârea Curții de Apel Chișinău și a respins cererea de chemare în judecată a grupului de inițiativă. CSJ a conchis că hotărârea din 14.04.2016 a fost adoptată cu „interpretarea eronată

a normelor legale, aplicarea unei legi care nu urma a fi aplicată dat fiind abrogarea acesteia, depășirea limitelor împuternicirilor de către instanța de judecată prin faptul interpretării Constituției și obligării recurentului la adoptarea unui act anume, care au fost invocate de către recurent pentru anularea hotărârii contestate”. CSJ a constatat în special că doar Curtea Constituțională poate interpreta Constituția și că este inadmisibil ca numărul unităților administrativ-teritoriale de nivelul doi să fie calculate din numărul unităților existente în anul 2000, deoarece legea cu privire la organizarea administrativ-teritorială, în vigoare în anul 2000, a fost anulată în anul 2002.

La 23.05.2016, CEC a sesizat Procuratura Generală în ceea ce privește comiterea de către judecătore Manole a infracțiunii prevăzute de art. 307 Cod penal (pronunțarea cu bună știință a unei hotărâri contrare legii). A doua zi, la 24.05.2016, Procurorul General interimar a solicitat Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) acordul pentru pornirea urmăririi penale împotriva judecătoarei Domnica MANOLE, în baza art. 307 alin. (1) Codul Penal. Acesta a reprodus argumentele invocate de CSJ la 22.04.2016.

Prin hotărârea [CSM nr. 369/17 din 31.05.2016](#), CSM a dat curs solicitării Procurorului General Interimar și a eliberat acordul la pornirea urmăririi penale. Trei membri CSM au votat împotriva. Pentru au votat ceilalți membri, inclusiv Ministrul Justiției și Președintele CSJ. Hotărârea CSM nu conține nici o motivare a deciziei luate. În [opinia separată](#) Judecătoria CSJ, membră a CSM, dna Tatiana RĂDUCANU, și-a exprimat dezacordul cu hotărârea CSM, susținând că acesta urma să respingă solicitarea Procurorului General Interimar. În susținerea poziției sale, autoarea opiniei separate a menționat că sesizarea se referă, de fapt, la interpretarea legii, conținând doar argumentele invocate de instanța de recurs. Acordul de pornire a urmăririi penale în acest caz creează un precedent periculos pentru independența justiției. Ședința CSM în care a fost eliberat acordul de urmărire penală s-a desfășurat cu ușile închise, deși judecătoria Manole și avocatul ei au solicitat examinarea cauzei în ședință publică. Conform [hotărârii CSM nr. 368/17 din 31.05.2016](#), ședința a fost declarată închisă în baza prevederilor p. 9.5 ale Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea CSM, aprobat prin hotărârea CSM nr. 668/26 din 15.09.2015 (care prevede că Consiliul va examina, în ședință închisă, sesizarea Procurorului General, doar sub aspectul respectării condițiilor sau a circumstanțelor prevăzute de Codul de procedură penală pentru dispunerea pornirii urmăririi penale, reținerii, aducerii silite, arestării sau percheziției judecătorului, fără a da apreciere calității și veridicității materialelor prezentate). Legea nr. 947 din 19.07.1996 cu privire la CSM nu conține asemenea prevederi.

La 13.06.2016, judecătoria Manole a contestat la CSJ hotărârea CSM cu privire la eliberarea acordului pentru urmărirea penală, inclusiv solicitând și suspendarea urmăririi penale până la decizia CSJ. Judecătoria a invocat, în principal, lipsa temeiurilor pentru solicitarea Procurorului General Interimar a acordului pentru începerea urmăririi penale și întemeierea acesteia exclusiv pe decizia CSJ, ceea ce implică urmărirea penală a unui judecător pentru interpretarea normelor legale. Deși CSJ urma să examineze solicitarea de aplicare a măsurii asiguratorii în aceeași zi sau maxim în 5 zile de la recepționarea cererii, abia la 23.06.2016 CSJ a refuzat suspendarea urmăririi penale. În același timp, la [22.06.2016](#), [procurorii de la Procuratura Anticorupție](#) au ridicat calculatoarele de serviciu ale judecătoarei și asistentului acesteia. Până la 31.08.2016, calculatoarele nu au fost returnate. CSJ trebuia să examineze contestația judecătoarei Manole la 07.07.2016, însă ședința a fost amânată pentru 18.08.2016. La această dată, participanții la proces au fost informați că s-a schimbat completul de judecată. Nici la acea dată nu a fost luată o decizie, ședința fiind amânată pentru 15.09.2016. Judecătoria a contestat ordonanța de pornire a urmăririi penale (în altă procedură). Solicitarea a fost examinată de judecătoria Rîșcani la ședințele din 22.08.2016 și 25.08.2016. Hotărârea a fost stabilită pentru pronunțare la 09.09.2016.

Cauza judecătoarei Manole a provocat reacții puternice în societate. La 30.06.2016, un grup de organizații ale societății civile din Moldova

au emis un [apel public](#), exprimându-și îngrijorarea față de solicitarea Procurorului General Interimar. Semnarii i-au solicitat ultimului explicarea acuzațiilor aduse judecătoarei Domnica MANOLE, iar CSM i-au solicitat examinarea în ședință publică a sesizării și argumentarea convingătoare a hotărârii adoptate. Semnarii au catalogat sesizarea Procurorului General interimar drept una tendențioasă și periculoasă pentru tot sistemul judecătoresc. În apel se menționează că sesizarea nu se referă deloc la adoptarea hotărârii în cauză de către judecătoria Manole, cunoscând că ea este ilegală, un element fără de care nu poate fi pornită o urmărire penală în temeiul art. 307 Cod penal, sesizarea bazându-se exclusiv pe textul deciziei Colegiului CSJ, care la rândul său este o decizie judecătorească în care sunt analizate și interpretate normele legale, inclusiv cele constituționale. Organizațiile semnatare au catalogat sesizarea drept o încercare de intimidare a judecătoarei.

Mai mulți judecători și reprezentanți ai societății civile au catalogat sesizarea Procurorului General interimar drept un atentat la independența sistemului judecătoresc

În premieră pentru sistemul de justiție din Republica Moldova, la [31.05.2016](#), [un grup de judecători de la Curtea de Apel Chișinău](#) s-au solidarizat public cu judecătoria Manole, catalogând sesizarea Procurorului General Interimar drept „un atentat fără precedent la independența justiției, contrar standardelor internaționale în domeniul justiției, contrar obiectivelor de integrare europeană promovate de corpul judecătoresc”. La 31.05.2016, [Asociația „Forumul Judecătorilor din România”](#) [au susținut apelurile de mai sus](#), subliniind că

judecătorii urmează să poată soluționa cauzele independente și imparțiale, fără teamă sau anticipând o favoare din orice sursă ori aflându-se sub orice influență neadecvată.

La 02.06.2016, [Uniunea Europeană a emis o declarație scrisă](#) prin Departamentul de coordonare a politicii externe europene (EEAS), solicitând Republicii Moldova să aplice recomandările din 2010 ale Consiliului Europei cu privire la „independența, eficiența și responsabilitatea judecătorilor”, mai ales cele care solicită ca „judecătorii să nu fie urmăriți penal pentru modul cum interpretează legile sau dovezile pe care le analizează, decât dacă aceste interpretări sunt făcute evident cu rea voință”. Ambasada SUA la Chișinău a susținut mesajul Uniunii Europene, publicând următorul [mesaj pe pagina facebook](#): „Independența și imparțialitatea justiției reprezintă lucruri de o importanță majoră în democrație. Pentru ca reformele reale să se producă, autoritățile din Moldova trebuie să aibă mare grijă să asigure că legea este respectată și nu este nici măcar aparență de amestec politic, nedreptate și intimidare”.

La 03.06.2016, CSM a reacționat la declarațiile Ambasadorului UE și Ambasadorului SUA în Moldova printr-un [comunicat de presă](#). Acesta menționează că „Consiliul a exprimat dorința de a aduce cât mai repede claritate în acest caz. Singurul mecanism prin care poate fi verificată și demonstrată lipsa sau existența unei rele intenții este dovedirea nevinovăției sau a vinovăției persoanei acuzate în cadrul unui proces de investigație și de judecată legal, transparent, corect și neinfluențat de nimeni. De aceea, doresc să vă asigur că Consiliul Superior al Magistraturii va întreprinde și

va veghea ca acest proces să fie unul cât se poate de transparent și echidistant. Sistemul judecătoresc fiind deopotrivă interesat de o astfel de evoluție a lucrurilor. Mai mult decât atât, în cazul în care vor exista probe sau doar semnale că acest proces este derulat cu rea credință, Consiliul Superior al Magistraturii, va utiliza categoric toate instrumentele legale care îi sunt puse la dispoziție, pentru a preveni și combate o astfel de practică.” Comunicatul ridică mai multe semne de întrebare,

în special din perspectiva respectării prezumției nevinovăției (singurul mecanism de verificare a existenței intenției nu poate fi dovedirea nevinovăției, persoana acuzată nu trebuie să fie pusă în situația de a-și dovedi nevinovăția) și din perspectiva independenței procuraturii și sistemului judiciar.

La 31.08.2016 cauza împotriva judecătoarei Manole nu era finalizată.

Datele despre cariera judecătorilor – secret de stat?

La 14.05.2015, Centrul de Investigatii Jurnalistice a solicitat Aparatului Președintelui Republicii Moldova să le pună la dispoziție [informația](#) despre toate actele trimise în adresa CSM prin care au fost respinși candidații la funcția de judecător sau judecătoria care solicitau promovarea în perioada 2001 – 2015. Președinția a refuzat furnizarea informației solicitate, [invocând protecția datelor cu caracter personal și faptul că informația solicitată este nedeterminabilă, nu are caracter concret și nu se referă la subiecți](#). Refuzul Președinției a fost contestat în instanță.

La 29.06.2016, [CSJ a respins contestația](#) Centrului de Investigatii Jurnalistice împotriva refuzului Președintelui țării. CSJ a motivat, printre altele, că actele prin care Președintele țării a refuzat numirea candidaților conțin informații care, fiind divulgate, ar constitui imixtiune în viața privată a persoanei, ar fi protejate de legislația privind protecția datelor cu caracter personal și a Legii cu privire la secretul de stat. CSJ nu a motivat de ce interesul public de a cunoaște aceste informații este mai redus decât protecția vieții private a judecătorilor, deși Legea cu privire la libertatea de exprimare impune o astfel de analiză.

Abordarea selectivă a Parlamentului la numirea judecătorilor la Curtea Supremă de Justiție

În anul 2016, Parlamentul a numit mai mulți judecători la CSJ. Prin Hotărârea [nr. 7/2 din 26 ianuarie 2016](#), CSM a propus Parlamentului Republicii Moldova numirea în funcția de judecător la CSJ a dnei Mariana PITIC. CSM nu a motivat de ce a selectat-o anume pe ea. Dna Pitic nu a obținut cel mai înalt punctaj la Colegiul pentru Selecția și Cariera Judecătorilor și dintre toți candidații avea cea mai mică experiență în funcția de judecător.

La 01.04.2016, Comisia juridică, numiri și imunități a Parlamentului a examinat în ședință propunerea CSM de a o numi pe dna Pitic în funcția de judecător la CSJ. Examinarea acestei chestiuni de către Comisia juridică nu a fost anunțată din timp și [lipsește din agenda](#)

[ședinței](#). La 27.04.2016, [Parlamentul a numit-o în funcție pe dna Pitic](#), deși în mass-media erau publicate mai multe materiale despre deținerea unei averi care nu era declarată, iar ulterior [Comisia Națională de Integritate \(CNI\) s-a sesizat](#) și a dispus începerea unei investigații în acest sens.

Pe altă parte, judecătoria Nicolae CRAIU și Anatolie ȚURCAN au fost numiți în funcție de Parlament la o distanță de aproape un an de la hotărârea CSM prin care aceștia au fost propuși pentru promovarea la CSJ. Ultimii au fost propuși de CSM pentru numirea în funcția de judecător ai CSJ la [23.06.2015](#), iar Parlamentul i-a numit în funcție abia [la 27.04.2016](#).

Transparența și obiectivitatea CSM încă lasă de dorit

La 23.05.2016, CRJM a prezentat pentru discuții publice [raportul „Transparența și eficiența Consiliului Superior al Magistraturii din Republica Moldova”](#), pentru perioada ianuarie 2015 – martie 2016. CSM a fost invitat să comenteze constatările și recomandările formulate.

În raport se menționează că unul dintre cele mai importante domenii de activitate al CSM care nu a înregistrat progrese ține de cariera judecătorilor. În mai multe cazuri, CSM a propus Președintelui țării sau Parlamentului numirea candidaților cu un punctaj mai mic, fără a-și motiva hotărârea. În majoritatea cazurilor legate de cariera judecătorilor, CSM invocă drept motivare faptul că exprimarea votului pentru un candidat sau altul este un drept exclusiv al

membrului CSM, fără să motiveze din ce considerente un candidat cu un punctaj mai redus a fost promovat, iar candidații cu punctaj mai înalt – nu. În perioada monitorizată, au fost mai multe cazuri în care Președintele țării a refuzat numirea în funcția de judecător sau numirea judecătorilor în funcție administrativă. Printre motive s-a invocat discreditarea justiției, lipsa obiectivității, deținerea unor averi nejustificate, existența unor probleme de integritate ș.a. În cel puțin trei cazuri, CSM a propus repetat aceeași persoană, fără însă a-și motiva hotărârea, în special cu privire la temeinicia motivelor invocate în refuzul Președintelui.

Raportul critică și modul de organizare a ședințelor și de adoptare a hotărârilor CSM. Art. 24 alin. (2) al Legii CSM stabilește că

votarea se efectuează în lipsa persoanei a cărei caz este examinat și în lipsa celorlalți invitați. În practică, votarea hotărârilor de către membrii CSM are loc aproape în toate cazurile în ședință închisă, la care nu participă decât membrii CSM (în „deliberare”). CSM practică adoptarea deciziilor prin „deliberări” chiar și la chestiuni care nu implică discutarea unor subiecte confidențiale sau date cu caracter personal, cum ar fi expunerea asupra avizelor la proiectele

de lege. CSM nu are o practică constantă privind indicarea modului de distribuire a voturilor în hotărârile adoptate, chiar și în cazul propunerilor repetate către Președintele țării pentru numirea sau promovarea unui judecător, pentru care legea cere votul a două treimi din membrii CSM. Neindicarea numărului exact de voturi alimentează suspiciuni cu privire la întrunirea numărului necesar de voturi în toate hotărârile, în special în cazurile sensibile.

Curtea Constituțională v. Comisia de la Veneția - în ce condiții judecătorul recuperează prejudiciul cauzat statului?

La 13.06.2016, Comisia de la Veneția [a făcut publică opinia sa](#) în care a explicat în ce condiții judecătorii pot fi obligați să compenseze statului prejudiciile dispuse de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO). Opina a fost întocmită la solicitarea Curții Constituționale din Republica Moldova. Ultima avea în examinare o cerere în care 7 judecători ai CSJ pretindeau că prevederile art. 27 a Legii nr. 151 din 30.07.2015 cu privire la Agentul Governamental, în baza cărora în anul 2016 Ministerul Justiției a intentat acțiuni de regres împotriva lor, contravin Constituției.

Comisia de la Veneția a explicat că hotărârea sau decizia CtEDO prin sine nu trebuie să constituie temei automat pentru satisfacerea acțiunii de regres. Judecătorii pot fi obligați să compenseze prejudiciile dispuse de CtEDO doar dacă încălcarea se datorează intenției sau neglijenței grave. Acest fapt trebuie examinat în fiecare caz în parte. O interpretare similară rezultă din art. 1404 alin. 1 Cod civil.

Comisia a mai explicat că răspunderea materială a judecătorului nu ar trebui să existe în caz de lipsă a unei jurisprudențe consacrate sau de schimbare a jurisprudenței CtEDO, precum și în caz de explicare rezonabilă a judecătorului de ce cauza examinată este esențial diferită de cauzele prin care s-a stabilit jurisprudența consacrată a CtEDO. De asemenea, situațiile în care prejudiciile au fost plătite în baza reglementării amiabile sau a declarației unilaterale a Guvernului urmează a fi analizate cu o atenție deosebită de judecătorul care

examinează acțiunea de regres, pentru a stabili dacă încălcarea pretinsă a existat cu adevărat.

La 25.07.2016, [Curtea Constituțională a recunoscut constituționale](#) prevederile Legii cu privire la Agentul Governamental cu privire la acțiunea de regres, însă doar în cazul condamnării penale a judecătorului. O interpretare atât de rigidă nu rezultă nici din opinia Comisiei de la Veneția și nici din textul Constituției. Atunci când a ajuns la această interpretare, Curtea s-a bazat

pe art. 19 alin. 3 al Legii cu privire la statutul judecătorului și art. 1415 alin. 2 Cod civil, care prevăd expres această limitare. Interpretarea Curții Constituționale face practic inaplicabilă acțiunea de regres prevăzută de Legea cu privire la Agentul Governamental, deoarece nu orice încălcare a CEDO este o infracțiune. Pe de altă parte, hotărârile CtEDO, de regulă, sunt adoptate peste 5 ani de la hotărârile judecătorești naționale, când potențiala faptă penală (prevăzută de art. 307 Cod penal) este, de regulă, prescrisă. Mai mult, art. 307 Cod penal prevede că judecătorul poate fi condamnat pentru pronunțarea unei hotărâri ilegale doar dacă aceasta este comisă cu intenție, fapt extrem de greu de dovedit. Implicit, Curtea Constituțională a exclus posibilitatea aditerii

acțiunii de regres împotriva judecătorului când este vorba de neglijență gravă, deși Comisia de la Veneția a conchis că obligarea judecătorului de a compensa prejudiciile cauzate din neglijență gravă nu contravine standardelor Consiliului Europei.

Implicit, Curtea Constituțională a exclus posibilitatea aditerii acțiunii de regres împotriva judecătorului când este vorba de neglijență gravă, deși Comisia de la Veneția a conchis că aceasta nu contravine standardelor Consiliului Europei

CAUZE NOTORII

Primar suspendat din funcție – depășirea atribuțiilor de serviciu sau presiuni politice? Reacție fără precedent a Asociației Judecătorilor

La 04.04.2016, [Curtea de Apel Cahul a decis](#) suspendarea din funcție a primarului orașului Taraclia, Serghei FILIPOV. Dl Filipov este învinuit de faptul că ar fi organizat în mod ilegal defrișarea a

31 de arbori din curtea Primăriei Taraclia, fără a dispune de acordul Inspecției Ecologice în acest sens. În cadrul examinării cauzei, Primarul de Taraclia a declarat că nu ar fi avut un rol activ la

organizarea și defrișarea arborilor, acest lucru fiind de competența serviciilor specializate din cadrul primăriei. Primarul [a declarat public](#) că dosarul penal intentat este de fapt o comandă politică, administrată în rezultatul refuzului acestuia de a se afilia Partidului Democrat și a-l reprezenta în cadrul alegerilor locale din anul 2015.

Ambasadorul UE în Republica Moldova: „decizia Curții de Apel Cahul sugerează o motivație politică de a-l elimina pe primar din funcția publică”

DI Filipov a fost obligat de instanță să achite prejudiciul cauzat statului, estimat la MDL 164,000, și o amendă în valoare de MDL 8,000. Suplimentar, instanța a aplicat sancțiunea complementară obligatorie stabilită pentru asemenea infracțiune – privarea de dreptul de a ocupa funcții publice pe un termen de doi ani. Acest lucru presupune implicit imposibilitatea dlui Filipov de a exercita în continuare mandatul de primar. Decizia Curții de Apel vine după ce prima instanță a emis o [sentință de achitare](#) pe acest caz. Recursul dlui Filipov a fost examinat de către Curtea Supremă de Justiție în luna august 2016. CSJ a dispus casarea deciziei Curții de Apel, cu remiterea cauzei la rejudecare.

La scurt timp după emiterea deciziei Curții de Apel Cahul, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a adoptat o declarație în susținerea lui Serghei FILIPOV prin care a solicitat restabilirea acestuia în funcție. [Ambasadorul UE în Republica Moldova](#) și [ambasada SUA](#) și-au [manifestat nedumerirea](#) în legătură cu sentința Curții de Apel Cahul în privința primarului Filipov. Reprezentanții misiunilor diplomatice au declarat că hotărârile judecătorești nu trebuie niciodată să fie sau să pară a fi motivate politic.

În replică, Asociația Judecătorilor a emis o [scrisoare deschisă](#), adresată ambasadorului UE prin care a solicitat mai multă prudență la comentarea dosarelor care se află pe rolul instanțelor

de judecată, în mod special a celor care urmează a fi supuse controlului judiciar din partea instanțelor superioare. Potrivit scrisorii, asemenea acțiuni constituie o imixtiune în actul justiției menită să influențeze în mod negativ examinarea cauzei. De asemenea, Asociația Judecătorilor i-a sugerat dlui Tapiola să se adreseze Inspecției Judiciare de pe lângă CSM, în cazul în care are dovezi privind influența politică asupra hotărârii judecătorești respective.

Scrisoarea deschisă a declanșat un val de indignări atât din partea unor judecători, cât și din partea mai multor reprezentanți ai societății, care și-au declarat susținerea față de Ambasadorul Pirkka TAPIOLA și eforturile UE în susținerea reformei justiției în Republica Moldova. La 12.04.2016, un grup de judecători au publicat o [declarație](#) menționând că scrisoarea deschisă semnată de către dl Druță nu a fost consultată cu membrii Consiliului Executiv al Asociației Judecătorilor și, respectiv, aceasta nu reprezintă opinia întregului corp judecătorec.

Într-o societate democratică este acceptabil și util ca hotărârile judecătorești să fie discutate și analizate critic

Hotărârea Curții de Apel Cahul în privința dlui Filipov ridică mai multe semne de întrebare. Într-o societate democratică, este acceptabil și util să fie discutate și analizate critic hotărârile judecătorești, în special în cazul în care acestea nu sunt suficient de motivate și ridică semne de întrebare cu privire la imparțialitatea judecătorilor. Din păcate, reacția Asociației Judecătorilor denotă o lipsă de înțelegere a diferenței esențiale între critica hotărârilor judecătorești și interferența în efectuarea justiției. Un sistem judiciar independent și profesionist implică și luarea hotărârilor nepopulare, care pot fi criticate, judecătorilor revenindu-le sarcina să le motiveze clar și suficient, încât să spulbere orice suspiciuni cu privire la independența și imparțialitatea lor.

Examinarea cu ușile închise a cauzei Filat – precedent periculos pentru justiția moldovenească

La 27.06.2016, [ex-Premierul Vlad FILAT a fost condamnat](#) de Judecătoria Buiucani mun. Chișinău, la 9 ani de închisoare pentru corupere pasivă și trafic de influență. Se pare că judecătorii au constatat că dl Filat a luat mită de la dl Ilan SHOR pentru a facilita afacerile ultimului, precum și preluarea controlului asupra Băncii de Economii. Judecătorii au constatat că dl Filat a beneficiat în urma acțiunilor incriminate de circa MDL 796 mil. Dintre acestea, MDL 4,6 mil. reprezintă costul a câteva automobile cumpărate de Shor și puse la dispoziția dlui Filat. Restul sumei reprezintă costul rutelor avia charter plătite de companiile dlui Shor, cadouri scumpe, bani cash și pe carduri bancare oferite drept mită și credite oferite de Banca de Economii companiilor controlate de dl Filat. În vederea recuperării prejudiciului, judecătorii au confiscat automobilele primite de dl

Filat de la dl Shor și bunuri ale dlui Filat în valoare de până la MDL 791 mil. Condamnarea nu este definitivă.

Cauza penală împotriva dlui Filat a fost transmisă în judecată în decembrie 2015, iar la 5.01.2016 judecătorii au decis să o examineze cu ușile închise. Examinarea cauzei în ședința închisă a fost solicitată de procuror, care a invocat că Procuratura instrumentează încă un dosar conexe cauzei examinate, iar examinarea cauzei în ședință publică ar putea îngreuna acumularea probelor și dăuna secretului acelei anchete în al doilea dosar. Dl Filat a solicitat examinarea cauzei în ședință publică. Judecătorii au subscris argumentelor procurorului, constatând că motivele invocate de procuror justifică interzicerea participării presei și a publicului la ședințe. La [24.03.2016](#) și [24.06.2016](#), mai mult de 20 de organizații non-

gubernamentale au solicitat judecătorilor care examinează cauza să reevalueze argumentele ce țin de examinarea cauzei în ședință închisă și, eventual, să revadă decizia luată. În pofida acestor apeluri, cauza a continuat să fie examinată în ședință închisă.

În 2008, CSM a adoptat [un Regulament](#) care prevedea că sentințele în cauzele penale se publică pe pagina web a instanței de judecată. La 21.06.2016, cu șase zile până la pronunțarea

sentinței în cauza dlui Filat, CSM a abrogat Regulamentul din 2008 și a adoptat [un nou Regulament](#), potrivit căruia hotărârile cu privire la cauzele examinate în ședință închisă nu se publică pe pagina web. Hotărârea în cauza Filat nu a fost publicată pe pagina web imediat după pronunțare. Cu toate acestea, la începutul lunii august 2016, pe pagina web a Judecătoriei Buiucani a fost plasată [o parte din hotărârea motivată](#), care conține doar argumentele părților și declarațiile martorilor.

Reținerea și eliberarea lui Ilan Shor în contextul „furtului” miliardului

La 22.06.2016, Centrul Național Anticorupție (CNA) l-a reținut pentru 72 de ore pe Ilan Shor, primarul orașului Orhei. Acesta este cercetat în calitate de învinuit într-un dosar privind escrocheria în proporții deosebit de mari și spălarea de bani, comise în perioada deținerii funcției de președinte al Consiliului Băncii de Economii în 2014, care au dus la devalizarea băncii. Procurorul care conduce urmărirea penală în acest caz [a declarat](#) că acest dosar este diferit de dosarul Filat. La 24.06.2016, Judecătoria Buiucani [a eliberat](#) mandat de arest pentru 30 de zile pe numele lui Ilan SHOR. La 04.07.2016, Procuratura anticorupție a solicitat Consiliului orășenesc Orhei suspendarea din funcție a primarului Ilan SHOR. La 05.07.2016, Consiliul orășenesc Orhei [a respins](#) demersul de suspendare. Procuratura Generală [a informat](#) că, conform art. 200 din Codul de procedură penală, procurorul nu poate contesta hotărârea prin care a fost respins demersul procurorului privind suspendarea provizorie din funcție a învinuitului. Procuratura a notat în comunicat că de acest drept beneficiază doar învinuitul, când este vorba de hotărârea privind suspendarea sa din funcție. Totuși, se menționează în comunicat, ținând cont de lipsa unei reglementări clare privind procedura de suspendare provizorie din funcție în cazul primarului, Procuratura Anticorupție va examina posibilitatea contestării deciziei Consiliului orășenesc Orhei în instanța de judecată, în conformitate cu art. 33 din Legea nr.436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală. Deși, într-adevăr, art. 200 din Codul de procedură penală nu este suficient de clar cu privire la dreptul procurorului de a ataca hotărârea de nesuspendare din funcție, considerăm că

După 1.5 luni de arest, Curtea de Apel Chișinău a decis schimbarea arestului preventiv în arest la domiciliu pentru Ilan SHOR, unul din suspectii principali ai „furtului” miliardului

procuratura oricum ar trebui să conteste hotărârea sau cel puțin să ia măsuri pentru înlăturarea respectivei imprecizii din lege.

La 21.07.2016, mandatul de arest al lui Ilan Shor a fost prelungit cu încă 30 de zile. La 05.08.2016, examinând recursul avocaților dlui Shor, Curtea de Apel Chișinău a decis plasarea lui Ilan SHOR în arest la domiciliu pe un termen de 30 de zile. Această decizie a stârnit [critici în societate](#). Instanța i-a stabilit lui Ilan Shor interdicția de a părăsi țara. La 18.08.2016, Judecătoria Buiucani [a prelungit](#) cu încă 30 de zile arestul la domiciliu al lui Ilan Shor. Paza de corp a lui Ilan Shor [a împiedicat](#) presa să intre în sala de ședință, iar polițiștii care se aflau în holul Judecătoriei Buiucani nu au intervenit. Inacțiunea polițiștilor indică atât lipsă de profesionalism, cât și părtinire față de învinuit din partea polițiștilor prezenți în instanță. Or, paza de corp a învinuitului reprezintă persoane private, care nu exercită autoritatea statului și, respectiv, nu au competența de a admite sau nu presa într-o instituție publică cum este instanța de judecată.

Hotărârile instanțelor de plasare în arest la domiciliu a unuia dintre învinuiții principali în furtul miliardului și lipsa contestațiilor din partea Procuraturii anticorupție (sau, cel puțin, lipsa informațiilor publice cu privire la acest subiect) ridică, de asemenea, semne de întrebare, în special având în vedere hotărârile instanțelor în cauza Filat, care pare a fi doar tangențial legată de furtul miliardului, sau măsurile aplicate față de patru participanți la protestul din 24.04.2016 (a se vedea mai jos).

DREPTURILE OMULUI

Formele ingenioase și mai puțin ingenioase de îngrijire a dreptului la întruniri în Republica Moldova

În ultima perioadă, au avut loc tot mai multe incidente prin care a fost îngrijit sau afectat dreptul la întruniri. La 24.04.2016, au avut loc proteste anti-gubernamentale la care au participat mii

de persoane. La o anumită etapă, un grup de protestatari s-au deplasat spre unul din domiciliile Vice-președintelui Partidului Democrat din Moldova (PDM), Vladimir PLAHOTNIUC, unde

unele persoane au aruncat cu pietre în reprezentanții forțelor de ordine. În urma acestor proteste au fost reținute și arestate patru persoane pentru dezordini în masă. [Mai multe organizații neguvernamentale au constatat că, de fapt, în cadrul protestelor nu au avut loc dezordini în masă ci doar unele incidente de huliganism individual.](#) Organizațiile, de asemenea, au criticat modul în care au fost reținute persoanele și desconsiderarea de către autorități a măsurilor preventive alternative arestului.

Pe de altă parte, în iulie 2016 [Guvernul a dispus alocarea a 6,767,800 lei din fondul de rezervă al Guvernului pentru premierea angajaților Ministerului Afacerilor Interne și Ministerului Justiției](#) care au asigurat ordinea publică în timpul manifestațiilor din 24.04.2016.

Vorbind despre alte incidente, în ianuarie 2016, Avocatul Poporului, [Mihail COTOROBAL, a constatat](#) că pe 13.01.2016, [unele persoane au fost aduse în mod forțat de PDM](#) la protestul de susținere al dlui Vladimir PLAHOTNIUC pentru funcția de

Prim-ministru. De asemenea, potrivit dlui Cotorobai, autoritățile publice au restricționat activitatea mai multor rute naționale de microbuze, ceea ce a împiedicat susținătorii Platformei Civice „Demnitate și Adevăr” din regiuni să participe la protestul împotriva candidaturii dlui Plahotniuc organizate în aceeași zi.

Un alt incident a avut loc pe 06.09.2015, în ziua în care în Chișinău aveau loc manifestații anti-guvernamentale. „Unite”, o întreprindere care aparține statului și [condusă de o persoană desemnată de PDM](#), a anunțat că va organiza un concert de amploare pe 6 septembrie. Pe lângă faptul că acest concert nu avea un scop clar și ridica întrebări cu privire la modul în care o întreprindere de stat cheltuie banii, concertul începea la ora 11 dimineața și coincidea cu orele organizării protestului. Cu o zi înainte

de protest, [„Unite” a schimbat începerea concertului pentru ora 14.](#) [Mai mulți artiști invitați la concert au refuzat să participe la concertul organizat de „Unite”](#), pe motiv că acesta ar avea scopul de a periclita protestele.

În ultimul timp, dreptul la întruniri este încălcat tot mai des, ceea ce indică asupra intoleranței politicianilor de la guvernare față de critică

Audieri publice în Parlament privind activitatea specială de investigații

La 20.04.2016, Comisia parlamentară securitate națională, apărare și ordine publică [a organizat audieri](#) privind executarea Legii nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații. La audieri au participat reprezentanții autorităților care efectuează activitatea specială de investigații, ai Ministerului Justiției, precum și reprezentanții CRJM.

La începutul audierilor, reprezentanții CRJM au prezentat concluziile documentului analitic [„Interceptarea convorbirilor telefonice în Republica Moldova: progres sau regres?”](#). Potrivit analizei, numărul de demersuri din partea procurorilor de autorizare a interceptărilor, a crescut alarmant în ultimii ani, ajungând la 9,962 în 2015, în comparație cu 2,915 în 2013. În același timp, rata autorizărilor acordate de judecătorii de instrucție a rămas la fel de înaltă – circa 98%. Reprezentanții CRJM au indicat și asupra lacunelor din legislație, cum ar fi lipsa obligației judecătorului să informeze persoana

despre faptul că convorbirile sale au fost interceptate atunci când constată ilegalitatea interceptării, precum și caracterul secret al raportului anual prezentat Parlamentului de către Procuratura Generală cu privire la efectuarea măsurilor speciale de investigație, deși o mare parte din informațiile din Raport sunt de interes general.

Audierile au continuat în ședință închisă. Potrivit [comunicatului de presă al Parlamentului](#), reprezentanții autorităților sus-menționate au prezentat rapoarte referitor la aplicarea legii privind activitatea specială de investigații. În comunicat se indică că, în rezultatul audierilor, Comisia securitate națională, apărare și ordine publică va adopta o decizie în ceea ce privește unele recomandări de soluționare a problemelor existente în aplicarea legii privind activitatea specială de investigații. Această decizie nu a fost publicată. Astfel de audieri au loc al doilea an consecutiv.

Numărul interceptărilor convorbirilor telefonice a crescut alarmant: de la 2,915 în 2013 la 9,962 în 2015

Mitropolitul Bisericii Ortodoxe și PSRM doresc abrogarea Legii cu privire la asigurarea egalității

La 27.04.2016, Mitropolitul Bisericii Ortodoxe din Moldova Vladimir a ținut un discurs în fața reprezentanților Parlamentului. În cadrul adresării sale, clericul a solicitat aleșilor poporului să abroge Legea nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității. Mitropolitul a invocat că Legea ar proteja drepturile minorităților sexuale, ceea ce ar duce la destabilizarea situației în

societate și prăbușirea valorilor creștine. Discursul Mitropolitului a fost urmat de aplauze din partea mai multor deputați. În urma discursului, fracțiunea Partidului Socialiștilor din Parlament a înregistrat o [inițiativă legislativă](#) prin care propune abrogarea legii cu privire la asigurarea egalității. Mai multe organizații ale societății civile au condamnat declarațiile Mitropolitului și ale

deputaților care au aplaudat discursul discriminator. Printr-un [apel public](#) semnatarii au solicitat deputaților și Mitropolitului să

se abțină de la promovarea mesajelor discriminatorii, inclusiv în Plenul Parlamentului.

Campania de informare „Legea pentru asigurarea egalității este pentru toți!”

În iunie 2016, Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, în parteneriat cu mai mulți reprezentanți ai societății civile au lansat o campanie de informare pentru promovarea ideii egalității. Campania „Oameni buni” popularizează prevederile Legii cu privire la asigurarea egalității pentru a informa populația despre mecanismele de apărare împotriva discriminării și a explica importanța legii pentru apărarea drepturilor tuturor locuitorilor Republicii Moldova.

**Alătură-te
campaniei
#oamenibuni
#legea121epentrototi!**

Până în prezent, Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității a înregistrat aproximativ 400 de cereri, fiecare a treia cerere fiind un caz de discriminare constatată. Cele mai frecvente cazuri de discriminare sunt cele bazate pe criteriile de dizabilitate, gen, limbă și etnie. Pentru mai multe informații a se vedea pagina web a Consiliului: www.egalitate.md.

SOCIETATEA CIVILĂ

Ce trebuie să întreprindă Guvernul și Parlamentul pentru a îmbunătăți transparența în procesul decizional?

La 27.04.2016, reprezentanții Parlamentului, Guvernului și societății civile au organizat o întâlnire trilaterală, la care s-a decis crearea unui grup de lucru format din reprezentanții societății civile care să propună noi mecanisme de relansare a cooperării dintre Parlament, Guvern și societatea civilă. În urma ședinței comune, CRJM în parteneriat cu 22 organizații ale societății civile a elaborat o [opinie juridică](#) în care a punctat ce acțiuni ar urma să fie întreprinse de către autorități pentru a oferi

oportunități mai mari de participare a societății civile în procesul de luare a deciziilor. Semnatarii au identificat actele normative necesare care ar urma să fie modificate pentru a îmbunătăți procesul de consultare și implicare a societății civile în procesul decizional. Opinia comună a fost prezentată în cadrul conferinței anuale „Cooperarea dintre parlament și societatea civilă” din 4-5 iulie 2016. Citiți în următorul buletin ce a decis Parlamentul și Guvernul la acest subiect.

Participarea societății civile în procesul de luare a deciziilor – subiect de interes regional

În mai 2016, Consiliul Europei a publicat un [studiu](#) privind participarea civică în procesul de luare a deciziilor în cele 6 țări din cadrul Parteneriatului Estic (Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina). Studiul analizează provocările și oportunitățile în domeniul politicilor participative

în țările Parteneriatului Estic, prin ce diferă acestea și ce curenți legislative și procedurale au cele 6 țări. Documentul va fi tradus în limbile oficiale ale țărilor membre. Până la sfârșitul anului 2016, Consiliul Europei va publica un al doilea studiu care se va referi la practica de implementare a legislației respective.

PE SCURT

Reforma Procuraturii continuă, dar nu suficient de rapid și coerent

– în martie 2016 a fost publicată noua Lege cu privire la Procuratură, care a intrat în vigoare la 1 august 2016. Pentru punerea în aplicare a legii au fost elaborate alte două proiecte de legi. Legea

nr. 152 din 01.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative a intrat în vigoare la 01.08.2016, cu excepția prevederilor ce țin de personalul Procuraturii (prevederea „Se aprobă personalul Procuraturii în număr de 720 de procurori și 700 de unități de personal, inclusiv personal tehnic” va intra în

vigoare la 01.01.2017). Legea nr. 159 din 08.07.2016 cu privire la procuraturile specializate (proiectul nr. 271) a intrat în vigoare la 01.08.2016.

Șeful Procuraturii Anticorupție a fost ales

– la 22.04.2016, în urma unui concurs, Consiliul Superior al Procurorilor (CSP) l-a ales pe Viorel MORARI în calitate de procuror-șef al Procuraturii Anticorupție. Dl Morari acumulasese cel mai mare [punctaj](#) dintre cei [5 candidați](#) în urma evaluării efectuate de către Colegiul de calificare. Din păcate, CSP nu a asigurat publicarea până la interviu a CV-urilor candidaților.

Propunere de modificare a Constituției cu privire la Avocatul Poporului

– la 18.04.2016, Curtea Constituțională a emis [Avizul nr. 3 \(pozitiv\) la proiectul de lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova cu art. 59/1](#). Proiectul de lege propune reglementarea constituțională a modului de numire a Avocatului Poporului. Acesta va fi numit de Parlament, în baza unei proceduri transparente de selecție, pentru un mandat de 7 ani, care nu poate fi reînnoit.

Propunere de anulare a imunității deputaților

– la 18.04.2016, Curtea Constituțională a emis [Avizul nr. 4 \(pozitiv\) asupra inițiativei de revizuire a art. 70 al Constituției](#). Proiectul de lege propune anularea instituției imunității parlamentare garantate de Constituție.

Propunere de modificare a Constituției cu privire la Procuratură

– la 19.04.2016, Curtea Constituțională a emis [Avizul nr. 5 \(pozitiv\) la proiectul de lege pentru modificarea și completarea Constituției](#). Aceste modificări sunt în corespundere cu conceptul pus la baza noii Legi cu privire la Procuratură.

Propunere de modificare a Constituției cu privire la sistemul judiciar

– la 19.04.2016, Curtea Constituțională a emis [Avizul nr. 6 \(pozitiv\) la proiectul de lege pentru modificarea și completarea Constituției \(sistem judiciar\)](#). Proiectul include prevederi importante pentru independența, responsabilizarea și profesionalizarea judecătorilor și CSM.

Executarea hotărârilor CtEDO

– prioritate regională – în perioada 11–12.04.2016, CRJM a participat la întâlnirea organizată de European Implementation Network (EIN) în Istanbul, Turcia. La întâlnire s-a discutat despre crearea unei rețele de ONG-uri europene în vederea fortificării capacităților acestora în procesul de promovare a executării hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului.

Ziua Europei în Republica Moldova

– urmând tradiției de mai mulți ani, la 14.05.2016 Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova a organizat Ziua Europei. Evenimentele consacrate celei mai importante sărbători europene s-au desfășurat în tradiționalul „Orășel European”,

amenajat în Grădina Publică din capitală. CRJM, alături de alte ONG-uri, a fost printre „rezidenții Orășelului European” și a oferit tuturor persoanelor interesate posibilitatea de a lua cunoștință de viziunea, misiunea și domeniul de activitate pe care îl desfășoară, dar și de proiectele pe care le implementează. Pe parcursul zilei, au fost distribuite peste 300 de publicații din domeniul nediscriminării și asigurării egalității, în acest fel CRJM promovând cultura respectării drepturilor omului asemeni celei existente în spațiul european.

Un membru al Colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor în incompatibilitate timp de un an

– la 23.06.2015, [în urma unui concurs public](#), dl Alexandr CAUIA a fost ales în funcția de membru al Colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor (CEPJ) al CSM. Dl Cauia a activat în calitate de membru al Colegiului de la 23.06.2015 până la 06.04.2016, când [CSM a admis cererea sa de demisie](#). Dl Cauia și-a dat demisia după [ce în mass-media](#) au apărut informații cu privire la incompatibilitatea sa, și anume implicarea în activitate politică în calitate de membru de partid. Nu este clar dacă CSM a verificat informațiile din CV-ul dlui Cauia și de ce nu a fost vigilent pentru a exclude orice implicare politică în activitatea colegiilor din subordinea sa. În textul hotărârii CSM, nu se face nici o referință despre incompatibilitatea membrului Colegiului, deși existau suficiente [probe în acest sens](#).

Judecător promovat la CSJ continuă să dețină și funcția de membru al CSM

– prin [hotărârea Adunării Generale a Judecătorilor la 18.10.2013](#) dl Anatolie ȚURCAN a fost ales în funcția de membru al CSM din rândul judecătorilor curților de apel. La 23.06.2016, Parlamentul l-a numit în funcția de judecător la CSJ. După numirea în funcția de judecător la CSJ, dl Țurcan continuă să exercite funcția de membru al CSM. Astfel, în componența actuală a CSM activează 3 judecători de la CSJ, deși conform art. 3 alin. (4) al Legii cu privire la CSM și practica constantă a CSM, în componența CSM se aleg câte doi judecători de la fiecare nivel al instanțelor judecătorești.

Proiecția marilor succese cinematografice românești și autohtone

– în perioada [mai – iunie 2016](#), CRJM și Expert-Forum (EFOR) România au organizat proiecția a patru pelicule cinematografice – „De ce eu?”, „Aferim!”, „După dealuri” și „Ce lume minunată” – la Chișinău, Bălți, Cahul și București. Evenimentul a avut drept scop promovarea drepturilor omului și ridicarea gradului de conștientizare a cetățenilor cu privire la valorile unui stat de drept.

Foaia de parcurs monitorizată de societatea civilă

– Foaia de parcurs privind agenda de reforme prioritare a fost elaborată de autoritățile naționale ca răspuns la Concluziile Consiliului Uniunii Europene pentru Afaceri Externe din 15 februarie 2016. Foaia de parcurs întrunește acțiunile pe care guvernarea (Guvernul, Parlamentul și un șir de alte instituții publice) s-a angajat să le întreprindă într-o perioadă de doar

5 luni (1 martie – 31 iulie 2016) pentru depășirea crizei social-economice și politice din Republica Moldova. Evoluția implementării Foii de parcurs poate fi vizualizată online în aplicația interactivă disponibilă aici: <http://www.expert-grup.org/media/k2/attachments/FP-RO-02.08.swf> (în română, engleză și rusă).

Legea 2% votată, dar mecanismul de implementare încă urmează a fi adoptat

- la 21.07.2016, proiectul de modificare a legii care permite persoanelor fizice să direcționeze anual o parte din impozitul pe venit către organizațiile necomerciale și cultele religioase din țară, denumită convențional „Legea 2%”, a fost votat în a doua lectură.

DESPRE CRJM

Centrul de Resurse Juridice din Moldova este o organizație non-profit neguvernamentală cu sediul în Chișinău, Republica Moldova. CRJM tinde să asigure o justiție calitativă, promptă și transparentă și respectarea efectivă a drepturilor civile și politice. În realizarea acestor obiective, CRJM combină cercetarea de politici și activitatea de advocacy realizate într-un mod independent și neutru.

ECHIPA CRJM

Vladislav GRIBINCEA
Nadejda HRIPTIEVSCHI
Ion GUZUN
Sorina MACRINICI
Pavel GRECU
Ilie CHIRTOACĂ
Olga BURUCENCO
Aurelia CELAC
Natalia ȘEREMET

DATE DE CONTACT

Centrul de Resurse Juridice din Moldova

- Str. A. Șciusev 33, MD-2001
Chișinău, Republica Moldova
- +37322843601
- +37322843602
- contact@crjm.org
- www.crjm.org
- [CRJM.org](https://www.facebook.com/CRJM.org)
- [CRJMdovna](https://twitter.com/CRJMdovna)

Acest buletin este posibil datorită ajutorului generos al poporului american, oferit prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția USAID sau a Guvernului SUA.

